

Duurzaam tot in de dood

Wie duurzaam leeft, wil wellicht ook de laatste reis milieuvriendelijk maken. De vraag naar duurzame uitvaarten groeit, maar het initiatief tot verduurzaming zou idealiter bij de uitvaartorganisaties zelf moeten liggen. De nabestaanden hebben tenslotte wel wat anders aan hun hoofd. Wat komt er zoal kijken bij een duurzame uitvaart?

ANNELIES ROON

“Een duurzame uitvaartonderneming maakt dat zichtbaar in de bedrijfskeuzes”, stelt

Evert de Niet. Hij is werkzaam bij DELA en voorzitter van GreenLeave, een samenwerkingsverband van uitvaartondernemers die streven naar 100% duurzame uitvaarten. De organisatie heeft met veertien leden een klein ledenbestand, maar deze verzorgen bij elkaar zo'n 45 procent van de uitvaarten in Nederland, schat De Niet. “Onze leden voldoen aan bepaalde MVO-principes en richtlijnen voor goed werkgeverschap en transparantie naar de klant. Ook investeren ze in de duurzaamheid van hun gebouwen en hebben elektrische of hybride bedrijfsauto's. Niet als Unique Selling Point, maar uit principe.” De Niet snapt dat de gemiddelde klant tijdens ‘het keuzemoment’ weinig oog heeft voor het duurzame aspect van de uitvaart. “Een gesprek over de uitvaart van een naaste is altijd stressvol en beladen. Als uitvaartverzorger moet je dan niet de fout maken om duurzaamheid te willen verkopen. Je brengt duurzame opties, zoals een duurzame kist of een gerecyclede grafsteen¹, vooral onder de aandacht als dit lijkt te passen.”

‘Breng opties als een duurzame kist vooral onder de aandacht als dit lijkt te passen’

Op de helling

Karen Admiraal, eigenaar van uitvaartorganisatie Buitengewoon Afscheid, herkent dit. De vraag naar duurzame uitvaarten stijgt merkbaar in haar bedrijf, maar vooral wanneer de overledene daar bij leven erg mee bezig was. Veel ‘vanzelfsprekendheden’ komen dan in een ander daglicht te staan. “De meeste bloemen zijn ab-so-luut niet duurzaam”, geeft Admiraal als voorbeeld. Op haar website krijgen alternatieven voor de standaard bos of rouwkrans onder het kopje ‘duurzame uitvaart’ een prominente plek. “Gebruik seizoensbloemen, bloemen uit eigen tuin of droogbloemen”, tipt ze daar. “Of vraag gasten om een donatie te doen aan een goed doel en een enkele losse bloem mee te nemen.” Het is maar een greep uit de denkbare alternatieven. “Ik adviseer nabestaanden in elk geval om de bloemen die bij een crematie worden meegenomen, mee naar huis te nemen”, zegt de uitvaartverzorger. “Anders gaan ze zonder

pardon de container in. Dat is toch zonde.”

Wie de impact van een uitvaart wil beperken, zal andere keuzes moeten maken. Admiraal: “Gezamenlijk of alternatief vervoer hoort eigenlijk ook bij een duurzame uitvaart. Alles bij elkaar is transport namelijk het meest vervuilende onderdeel van het hele proces. Maar je ziet dat nabestaanden toch terughoudend zijn om mensen te vragen met het openbaar vervoer te komen of bijvoorbeeld te kiezen voor een rouwfiets of uitvaartbus.” Ze vermoedt dat men het lastig vindt om te ver af te kijken van de traditionele vorm, zeker wanneer het de inbreng van de gasten betreft. De keuze voor een alternatieve kist is dan relatief veilig. “Het aanbod van kisten uit duurzaam hout wordt steeds groter. Of er wordt gekozen voor een mand van wilgentenen of een lijkwade en een opbaarplank. Hoewel die laatste keuze bij crematie niet per se duurzamer is: dat brandt namelijk slecht.”

Rouwbakfiets en
Memories Uitvaartmuziek

Levende paddenstoelen

De duurzaamste kist denkbaar is ongetwijfeld de Living Cocoon, een vinding van Loop, een startup van studenten van TU Delft. Bedenker Bob Hendriks raakte gefascineerd door het werken met levende materie en bouwde een kist van mycelium, het wortelnetwerk van paddenstoelen. “Mycelia zijn in staat om toxines uit het lichaam en de bodem te neutraliseren”, vertelt Hendriks vol vuur. “Onze lichamen zijn door onze moderne levensstijl containers geworden voor gifstoffen. Niet alleen door metalen en microplastics uit onze voeding, maar ook door protheses of chemotherapie.” Volgens Hendriks zijn niet de traditionele kisten de grootste bron van bodemvervuiling op begraafplaatsen, maar wij zelf. Het mycelium zorgt ervoor dat we na onze dood geen afval vormen, maar compost. De Living Cocoon maakt dat we weer onderdeel zijn van de kringloop van het leven.”

Standaard is de paddenstoelenkist uitgerust met een bodem van mos. “Niet alleen voor de look & feel, maar vooral om het composteren te versnellen”, aldus Hendriks. “En we horen vaak terug dat de aardse geur erg plezierig wordt gevonden.” Een vergelijkbaar effect kan in meer traditionele kisten

‘Men vindt het lastig om te ver af te wijken van de traditionele vorm’

ten verkregen worden door gebruik van graszoden. Gras en mos absorberen geuren en lichaamsvloeistoffen. Het lichaam, mits niet al te zwaar, kan daarop enkele dagen behouden blijven zonder koelplaat. Dat bespaart niet alleen energie, nabestaanden hebben geen last meer van het geluid van de

gebruikelijke koelinstallatie. Bijkomend voordeel is dat het lichaam op kamertemperatuur blijft, wat anders oogt en voor nabestaanden plezieriger is om aan te raken.

De zogenoemde BioSac biedt dezelfde resultaten. Dit is een set van twee filters ter grootte van een zakagenda, gevuld met

‘De mens zelf is de grootste bron van bodemvervuiling op begraafplaatsen’

actieve koolstof en geïmpregneerde klei. De filters worden op de blote onderbuik van het lichaam gelegd en zo op een natuurlijke manier geconserveerd volgens een scheikundig proces, dat aangeduid wordt als de Vanderwaalskrachten.

Begraven of cremeren

Dan is er nog de keuze tussen begraven of cremeren. In Nederland kiest inmiddels 65 procent voor crematie. Oppervlakkig gezien lijkt begraven de meest natuurlijke en daarmee de meest duurzame optie, maar zo zwart-wit ligt dat niet. “Een eikenhouten kist met allerlei toeters en bellen vergaat nauwelijks”, weet uitvaartverzorger Admiraal. “Bij ruiming van een graf worden de resten van de kist alsnog vaak verbrand of herbegraven. Wat er verder achterblijft in de bodem, zou ik niet weten.” Hendriks is daar helder over: “Verrassend veel gifstoffen.”

Natuurbegravingen worden niet geruimd. Is een duurzame kist daar de beste keuze? “Altijd natuurlijk”, vindt Hendriks. “Maar de Living Cocoon is zó goed in het ontgiften van de grond, dat de impact op een reguliere begraafplaats nog veel groter is.”

Crematie kost relatief veel energie. Dat cremeren ook duurzaam kan, bewijst crematorium ‘t Lief in Beesd, naar eigen zeggen Nederlands eerste klimaatneutrale crematorium. “Echt klimaatneutraal?”, vraagt algemeen manager Ron van Harten zich telefonisch hardop af. “Dat staat op de site en ik vind dat we ons best doen en voorop lopen vergeleken met andere crematoria, maar ik

kan het me haast niet voorstellen. Er komt zó veel kijken bij een crematie.” Zijn opsomming maakt in elk geval op z’n minst een duurzame indruk: de gebouwen van ‘t Lief zijn opgetrokken uit natuurlijke materialen, de inkoop voor de catering is biologisch en lokaal en de uitstoot van het crematorium wordt gefilterd. De energievoorziening is 100 procent groen.

“We hebben panelen op het dak van de buurman, aangevuld door groene stroom uit de regio. Onze restwarmte leveren we weer terug aan de buurman en we verwarmen er onze eigen gebouwen mee.”

Ketenaanpak

‘t Lief opende de deuren in het vroege voorjaar van 2020, vlak voor de eerste coronalockdown. Van Harten herkent in zijn cliëntele een vraag naar duurzaamheid, maar in de eerste plaats naar intimiteit en gastvrijheid. “Het ziet er bij ons anders uit dan bij een ‘normaal’ crematorium. Het oogt intiem en we bieden een ultieme gastvrijheidsbeleving”, zegt hij. “We worden wel eens vergeleken met een grand café of een huiskamer. Dat was ook de nadrukkelijke opzet van eigenaar Stefan Kroezen, die uit de vastgoed- en horecawereld komt. Het

gros van de mensen komt hier toch vooral naartoe omdat het er mooi uitziet en intiem aanvoelt. Niet vanwege de duurzaamheid.”

Het onderstreept eens te meer de stelling van GreenLeavevoorzitter De Niet, dat de ondernemers zelf hierin het voortouw moeten nemen. “We hebben onlangs een nulmeting uitgevoerd onder onze leden, om een beeld te krijgen wat de daadwerkelijke uitstoot van onze branche nu eigenlijk is. Die is namelijk lastig te becijferen, doordat je met zoveel verschillende facetten en toeleveranciers te maken hebt. Over een jaar of drie hopen we hierover meer helderheid te hebben. En in de tussentijd proberen we de hele keten alvast mee te nemen in onze duurzaamheidsambities.” ●●●

1. Zie MilieuMagazine nr. 1.-2020: Pril leven voor circulaire grafsteen